

ANSVARSFULL OCH HÅLLBAR YRKESUTBILDNING 2030

Programdokument för den nationella
färdplanen för hållbarhet

Innehåll

En hållbar framtid tillsammans.....	3
Bakgrunden till arbetet med färdplanen	4
Färdplanens struktur och användning	5
Gemensam vision och framtidsbild för färdplanen för hållbarhet.....	6
Målen i färdplanen för hållbarhet	9
Prioriterade områden och åtgärder i färdplanen för hållbarhet	
- Vägmärken mot en hållbar framtid.....	10
Ledarskap och verksamhetskultur.....	11
Pedagogiska lösningar och lärmiljöer.....	12
Personalens kompetens och yrkesidentitet	13
Partnerskap.....	14
Koldioxidneutralitet	15
Stegmärken för arbetet med läroanstalternas färdplan.....	16
Avslutningsvis.....	19

ANSVARSFULL OCH HÅLLBAR YRKESUTBILDNING 2030

**Programdokument
för den nationella
färdplanen för hållbarhet**

Genomförare

Samskapat inom VASKI-nätverket.
Sammanfattningen gjord av Tiina
Taipale och Sini Raita-aho

Layout och illustrationer

Muotoilutoimisto Polku

En hållbar framtid tillsammans

Färdplanen för yrkesutbildningens hållbarhet beskriver hur anordnare av yrkesutbildning i sitt arbete kan bygga upp övergången till ett hållbart samhälle och arbetsliv. Övergången är nödvändig, eftersom mänsklighetens rådande ohållbara livsstil krossar inte bara förutsättningarna för vår egen arts välbefinnande, utan också förutsättningarna för många andra arters liv. Konsekvenserna av mänsklig verksamhet syns redan nu som allvarliga störningar i natursystemen som människan och andra arter är beroende av. Det brådskande behovet av en hållbar övergång har identifierats på såväl internationell, nationell som regional nivå.

För att trygga de nuvarande och kommande generationernas livsbetingelser bör de nuvarande verksamhetsmodellerna förnyas så att de blir mer hållbara både inom utbildningen och genom utbildning. Färdplanen för hållbarhet stakar ut en riktning mot yrkesutbildning som stöder en grön omställning och bygger ett **samhälle som fungerar inom gränserna för naturens bärkraft**.

Målet med färdplanen är att aktörerna inom yrkesutbildningen på ett genomgående sätt har integrerat de verksamhetssätt som krävs för hållbar utveckling och en **grön omställning i sin verksamhet år 2030**. Dessutom är målet koldioxidneutralitet före 2035. Visionen för färdplanen är en yrkesutbildning vars uppgift, roll och värdegrund bygger en hållbar framtid och livsstil.

Bakom arbetet med färdplanen ligger Finlands åtaganden inom det internationella hållbarhetsarbetet, d.v.s. Parisavtalet, FN:s konvention om biologisk mångfald och handlingsplanen Agenda 2030 för hållbar utveckling. Åtgärderna i färdplanen har skapats med beaktande av målet i klimatlagen att Finland ska vara koldioxidneutralt före 2035.

Bakgrunden till arbetet med färdplanen

Färdplanen för hållbarhet har utarbetats i det tvååriga projektet Ansvarsfull och hållbar yrkesutbildning, d.v.s. VASKI, som finansieras av Utbildningsstyrelsen.

VASKI-projektet är en del av ett mer omfattande utvecklingsprogram för hållbar utveckling och grön omställning inom yrkesutbildningen, vars mål är att stödja uppnåendet av de globala Agenda 2030-målen inom yrkesutbildningen och svara på de utmaningar som klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald medför. **Målet med programmet är att aktörerna inom yrkesutbildningen vara koldioxidneutrala före 2035 och på ett genomgående sätt har integrerat de verksamhetssätt som krävs för hållbar utveckling och en grön omställning i sin verksamhet.**

Färdplanen för hållbarhet är resultatet av arbetet inom Utvecklingsprogrammet för hållbar utveckling och en grön övergång inom yrkesutbildningen. Färdplanen uppstod under VASKI-projektet som ett resultat av yrkesläroanstalternas nätverksverksamhet och sammanfattar framtidsbilden och målen för yrkesutbildningens hållbarhetsarbete. Dessutom beskriver den de prioriterade områdena och åtgärderna för yrkesutbildningens håll-

barhetsarbete. Färdplanen för hållbarhet är öppen och kan utnyttjas av alla.

I VASKI-projektet deltog 61 yrkesläroanstalter, och dessutom deltog andra projekt inom samma utvecklingsprogram aktivt i uppnåendet av de gemensamma målen. Därmed har över hälften av anordnarna av yrkesutbildning i Finland deltagit i utarbetandet av färdplanen. Utöver läroanstalterna deltog läroanstalternas olika intressentgrupper från många olika sektorer i hållbarhetsarbetet och planeringen av färdplanen under projektets gång. En omfattande styrgrupp följde upp, kommenterade och främjade arbetet med färdplanen under hela projektet. Färdplanen för hållbarhet presenterades redan under arbetets gång, då idéerna och utvecklingsförslagen hade genuin genomslagskraft. Därmed kan man konstatera att färdplanen har utarbetats i en omfattande samarbetsprocess.

VASKI-projektets huvudkoordinator var Sata-edu och delkoordinator var Perho Liiketalousopisto, Finlands miljöinstitut SYKLI, Optima, Sydvästra Tavastlands utbildningssamkommun LHKK och Yrkesinstitutet Luovi.

Färdplanens struktur och användning

Färdplanen för hållbarhet innehåller följande delar:

1. Framtidsbild och vision samt delade mål för hållbarhetsarbetet som skapats tillsammans: Framtidsbilden berättar om yrkesutbildningens roll, uppgift och värdegrund 2030. Visionen och målen som utarbetats tillsammans styr aktörerna inom yrkesutbildningen till att bygga en hållbar framtid.

2. Beskrivningar av hållbarhetsarbetets prioriterade områden och gemensamt överenskomna åtgärder i anslutning till dem för följande delområden inom läroanstaltsverksamheten:

- a. Ledarskap och verksamhetskultur
- b. Pedagogiska lösningar och lärmiljöer
- c. Personalens kompetens och yrkesidentitet
- d. Partnerskap
- e. Koldioxidneutralitet

3. Stegmärken för arbetet med läroanstaltens färdplan som beskriver hur läroanstalten kan förbinda sig till färdplanen. Dessutom beskriver avsnittet hur läroanstalten bygger upp sin egen färdplan.

Färdplanen och dess användning

De centrala målen och visionen i färdplanen för yrkesutbildningens hållbarhet har sammanfattats i **detta programdokument**. Programdokumentet utgör en gemensamt utarbetad referensram för hur yrkesutbildningen deltar i att lösa den ekologiska krisen och genomföra hållbarhetsomställningen som en del av en större samhällelig hållbarhetsomställning.

Dessutom styr detta programdokument till att:

- förbinda sig till färdplanen för hållbarhet och göra engagemang effektivt
- bygga upp en egen färdplan för hållbarhet för läroanstalten som definierar läroanstaltens väg mot en gemensam vision och gemensamma mål
- följa upp hur hållbarhetsarbetet framskrider och rapportera om det

Utöver programdokumentet omfattar färdplanen en mer omfattande [ThingLink-lärmiljö](#) som producerats inom VASKI-projektet och som i större detalj beskriver genomförandet av åtgärdsvägarna för färdplanens prioriterade områden. I lärmiljön Färdplan för hållbarhet finns en mer omfattande beskrivning än i programdokumentet av olika vägar längs vilka man kan gå mot en gemensam vision i läroanstaltens hållbarhetsarbete. Dessutom finns det gott om exempel och verktyg i lärmiljön för att stödja byggandet av en hållbar framtid vid läroanstalten. Detta programdokument innehåller länkar till lärmiljön.

Gemensam vision och framtidsbild för färdplanen för hållbarhet

Yrkesutbildningens vision för 2030:

YRKESUTBILDNING 2030 – EN HÅLLBAR FRAMTID TILLSAMMANS

Färdplanen för hållbarhet beskriver yrkesutbildningen på vägen mot ett koldioxidneutralt samhälle som fungerar inom ramen för naturens bärkraft. Utbildningens värdegrund, uppgifter och roll förnyas för att förverkliga övergången till en hållbar livsstil.

År 2030 bygger yrkesutbildningen upp arbetslivskompetens som främjar den gröna omställningen och ekosocial bildning. Livslångt, kontinuerligt lärande som sker överallt stöder genomförandet av uppgiften. I utbildningens värdegrund har respekten för naturens egenvärde, strävan efter måttlighet och värnandet om mänskligheten stärkts. Yrkesutbildningens nya roll blir att förnya samhället tillsammans med arbetslivspartner. Utbildningen och arbetslivet skapar en gemensam vision för en hållbar framtid

Framtidsbild: Yrkesutbildning som skapare av en hållbar framtid

I arbetet med färdplanen skapades en framtidsbild av hurdan yrkesutbildning som behövs för att möjliggöra en hållbarhetsövergång. **I framtidsbilden beskrevs förnyelsen av yrkesutbildningens uppgifter, värdegrund och roll på följande sätt:**

UPPGIFTER SOM STÄRKS

- Bygga en hållbar framtid
- Stöd för det livslånga lärandet
- Främjande av ekosocial bildning
- Fostran till aktivt medborgarskap
- Förnyelse av arbetslivet

VÄRDERINGAR SOM STÄRKS, ROLL, OCH GENOMSLAG

- Naturens egenvärde
- Strävan efter måttlighet
- Människligheten stärks
- Samhället förnyas
- Utvecklingspartnerskap med arbetslivet

Ur läroanstalternas synvinkel kan färdplanen struktureras till följande helhet:

Utgångspunkten är det ohållbara nuläget

Starkare handavtryck:
Yrkesutbildningen utbildar aktörer som skapar en hållbar framtid

Ledarskap som möjliggör en hållbar framtid: Framtids tänkande, förnyande läroanstalts verksamhet

Utveckling av personalens kompetens:
Att bygga upp en hållbar framtid som en del av yrkesidentiteten

Förnya undervisningen och lärmiljöerna:
Målet är ekosocial bildning

Partnerskap som möjliggör hållbarhetskompetens och hållbara lösningar:
Målet är hållbar professionalism och ett hållbart samhälle

Minska det ekologiska fotavtrycket: Läroanstalter som fungerar på ett hållbart och förnyande sätt som lärmiljöer för en hållbar

Förnya verksamhetskulturen så att den blir hållbar

Koldioxidneutralitet 2035:
Vägen till att minska klimatkonsekvenserna

Förståelse för naturkonsekvenserna: Strävan efter naturpositivitet

Bekämpa användningen av naturresurser: Rimlighet och lösningar för cirkulär ekonomi

YRKESUTBILDNING 2030: VI BYGGER EN HÅLLBAR FRAMTID

VISION:

Yrkesutbildningen bygger upp ett koldioxidneutralt samhälle som agerar inom gränserna för naturens bärkraft

UTBILDNINGENS VÄRDEGRUND:

En hållbar livsstil är nödvändig: Naturens egenvärde, strävan efter måttlighet, stärkande av mänskligheten

UPPGIFT:

Stärka den ekosociala bildningen, förnya samhället

Systematiskt programarbete mot en gemensam framtidsbild: Läroanstalternas färdplaner

Målen i färdplanen för hållbarhet

Målen i färdplanen för hållbarhet anger vilka förändringar aktörerna inom yrkesutbildningen måste göra för att utbildningen ska främja övergången till en hållbar livsstil och ett hållbart arbetsliv. Utöver det gemensamma huvudmålet har man för färdplanens prioriterade områden (vägmärken) byggt upp delmål som leder yrkesläroanstalterna till proaktiva aktörer för en hållbar framtid.

Utöver målen har man skapat egna framtidsbilder och åtgärdsvägar för varje prioriterade område. Följande avsnitt sammanfattar dessa vägar och innehåller länkar till en mer omfattande Färdplan för hållbarhet-lärmiljö.

MÅLEN I FÄRDPLANEN FÖR HÅLLBARHET

Aktörerna inom yrkesutbildningen är koldioxidneutrala och har integrerat de verksamhets-sätt som krävs för hållbar utveckling och en grön omställning på ett genomgående sätt i sin verksamhet. Målet med arbetet är att åstadkomma bestående funktionella och strukturella förändringar för att yrkesläroanstalterna ska fungera som proaktiva faktorer för en hållbar framtid.

Ledarskap och verksamhetskultur Läroanstaltens ledning har förbundit sig att bygga en hållbar framtid och omsätter det i praktiken tillsammans med personalen och de studerande genom sin egen verksamhet samt hela läroanstaltens värderingar och verksamhets-sätt.

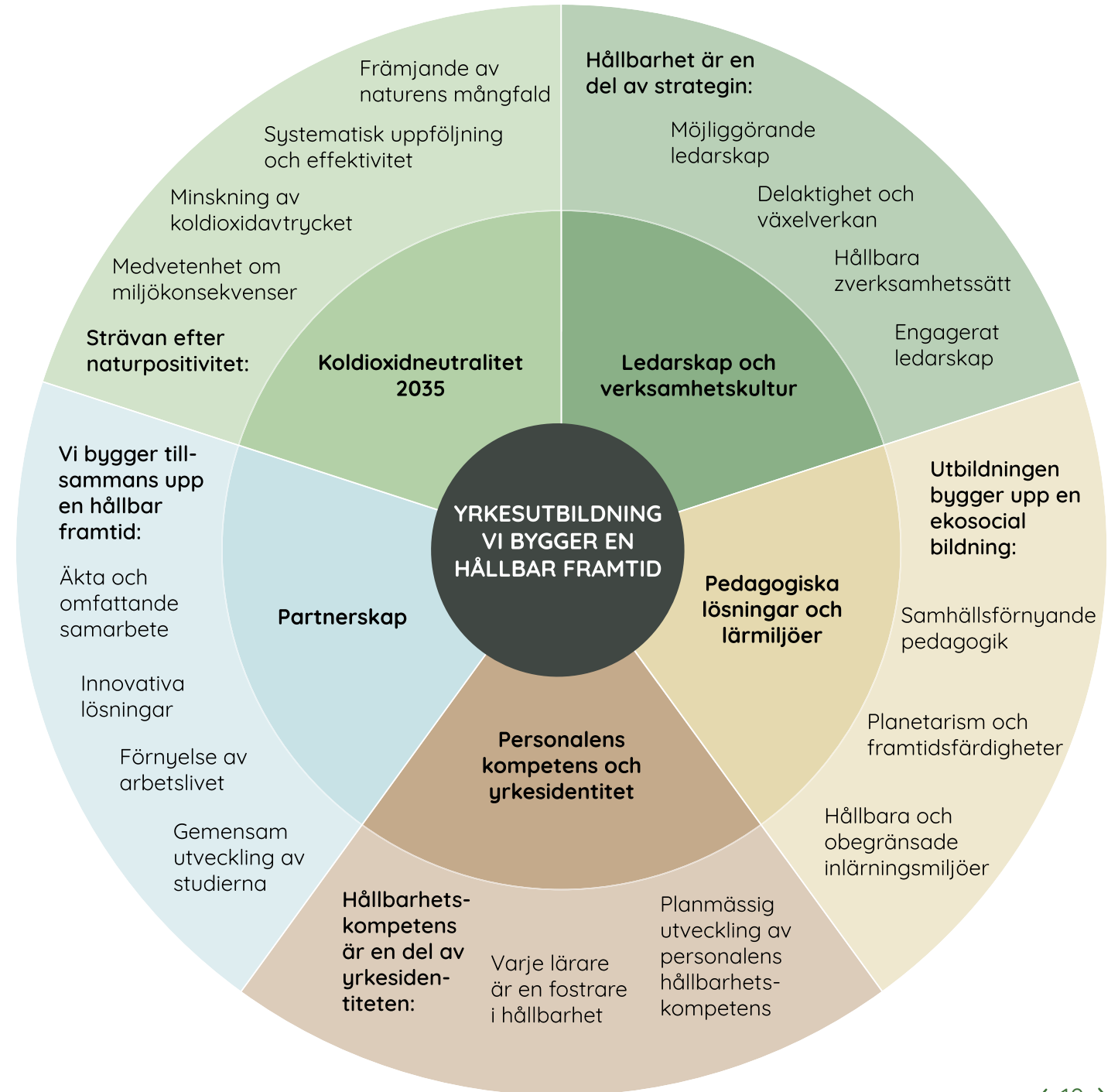
Pedagogiska lösningar och lärmiljöer Målinriktad hållbarhetsfostran har integrerats i undervisningen, vilket syns i den valda pedagogiken och användningen av lärmiljöer samt i undervisningens innehåll.

Personalens kompetens och yrkesidentitet Personalens hållbarhetskompetens och aktörskap utvecklas systematiskt och kontinuerligt. Kompetensen motsvarar behoven i framtidens arbetsliv, samhälle och planet.

Partnerskap Tillsammans med våra partner förnyar vi yrkesutbildningen och kompetensen samt arbetslivet så att de blir mer ansvarsfulla och hållbara och samtidigt svarar på sysselsättningsbehoven i vår region.

Koldioxidneutralitet Yrkesutbildningen är koldioxidneutral före 2035. Definitionen av utbildningsanordnarens koldioxidavtryck och de åtgärder som man kommit överens om utifrån det stöder minskningen av fotavtrycket och utvecklingen av utbildningen.

Prioriterade områden och åtgärder i färdplanen för hållbarhet – Vägmärken mot en hållbar framtid

Ledarskap och verksamhetskultur

Möjliggörande ledarskap och hållbara verksamhetsprocesser möjliggör läroanstaltens hållbarhetsomställning. De är de grundläggande pusselbitarna i läroanstaltens hållbarhet med hjälp av vilka allt annat hållbarhetsarbete genomförs.

MÅL

Läroanstaltens ledning har förbundit sig att bygga en hållbar framtid och omsätter det i praktiken tillsammans med personalen och de studerande genom sin egen verksamhet samt hela läroanstaltens värderingar och verksamhetssätt.

För att målet ska uppnås krävs:

- **Ledarskap som möjliggör en hållbar framtid**, d.v.s. genuint engagemang i den ekosociala bildningens värdegrund, självkänedom och vilja att växa som bemötande ledare och föregå med gott exempel i hållbarhetsarbetet.
- **Förnya verksamhetskulturen så att den blir hållbar**, det vill säga att utveckla interaktionen och förtroendet inom läroanstalten och i samarbetsnätverken samt aktiv intern och extern kommunikation.
- **Strukturer och processer som stöd för hållbarhetsarbetet**, det vill säga integrering av hållbarhetsaspekter i läroanstaltens ledningssystem, personalledningspraxis, indikatorer och uppföljning av verksamheten samt rapportering. Dessutom behövs definierade ansvariga instanser och resurser för deras arbete.

ÅTGÄRDSVÄG FÖR LEDARSKAPET OCH VERKSAMHETSKULTUREN

- Vi upprätthåller och utvecklar modigt vår kompetens och förståelse för hur man bygger en hållbar framtid och dess betydelse för yrkesutbildningen.
- Vi möjliggör och säkerställer hela personalens och de studerandes delaktighet i hållbarhetsarbetet.
- Vi har ställt upp mål för vår organisations hållbarhetsarbete och arbetet främjas, följs upp, mäts och rapporteras systematiskt.
- Vi inkluderar målen för hållbar utveckling genomgående i personalledningen, såsom rekrytering, introduktion och utvecklingssamtal.
- Vi informerar internt och externt om läroanstaltens hållbarhetsarbete.

Pedagogiska lösningar och lärmiljöer

En hållbar livsstil och den ekosociala bildningens värdegrund etableras med hjälp av kreativa pedagogiska lösningar i hållbara lärmiljöer. Att styra en studerande till en hållbar väg i studierna gör att hen tillägnar sig praxis för ett hållbart arbetsliv.

MÅL

Målinriktad hållbarhetsfostran har integrerats i undervisningen, vilket syns i den valda pedagogiken och användningen av lärmiljöer samt i undervisningens innehåll.

För att målet ska uppnås krävs:

- **Förståelse för och tillägnande av värdegrunden för samhällsförnyande pedagogik** och **ekosocial bildning** som utgångspunkter för yrkesutbildning.
- Granskning och förnyelse av yrkesutbildningens **pedagogiska lösningar** och **olikalärmiljöer** med tanke på den nya värdegrunden, nödvändig hållbarhetskompetens och målinriktad hållbarhetsfostran.
- Djupgående och heltäckande integrering av hållbarhetsfostran i alla skeden av den studerandes studieväg, d.v.s. **a) inledande av studier**, personlig tillämpning och handledning, **b) förvärvande av kompetens i studierna och arbetslivet** och **c) bedömning av studierna**.

ÅTGÄRDSVÄG FÖR LEDARSKAPET OCH VERKSAMHETSKULTUREN

- Vi har pedagogiska riktlinjer som definierar utökningen av hållbarhetskompetensen.
- Våra utbildningsområden identifierar hållbarhetsutmaningarna inom sin egen bransch och främjar hållbarhetslösningar med pedagogiska, handledande och utbildningsmässiga metoder.
- Vi har en tydlig kompetensväg för hållbar utveckling vars genomförande vi följer upp.
- Vi utvecklar aktivt lösningar för pedagogik och investerar i lärmiljöer som svarar på framtidskompetensens behov.

Personalens kompetens och yrkesidentitet

Det är möjligt att förnya utbildningen och verksamhetskulturen först när personalen inom yrkesutbildningen har förbundit sig att utveckla nivån på sin hållbarhetskompetens och tillägnat sig yrkesidentiteten som byggare av en hållbar framtid.

MÅL

Personalens hållbarhetskompetens och aktörskap utvecklas systematiskt och kontinuerligt. Kompetensen motsvarar behoven i framtidens arbetsliv, samhälle och planet.

För att målet ska uppnås krävs:

- **Identifiering av utgångspunkterna** för kompetensutveckling, det vill säga definition av hållbarhetskompetens och kartläggning av personalens hållbarhetskompetens.
- **Förståelse för faktorer** som påverkar kontinuerligt lärande, metoder för kompetensutveckling samt utbildningsplanering
- **Definition och uppbyggnad av personalens vägar** för hållbarhetskompetens
- Identifiering och utnyttjande av **olika lösningar för hållbarhetsutbildning**
- Arbete för att förnya **yrkesidentiteterna** som sker genom kompetensutveckling och diskussioner.

ÅTGÄRDSVÄG FÖR LEDARSKAPET OCH VERKSAMHETSKULTUREN

- Vi förutser framtidens behov beträffande hållbarhetskompetens.
- I kompetensutvecklingen betonar vi systemiskt tänkande och framtidsorientering som förnyar samhället.
- Vi säkerställer systematiskt utvärdering av personalens hållbarhetskompetens, utvecklingsplaner för olika kompetensnivåer och uppföljning.
- Vi allokerar resurser för en mångsidig och kontinuerlig utveckling av personalens hållbarhetskompetens (t.ex. utbildningar, examina, arbetslivsperioder, projekt och annan utvecklingsverksamhet).

Partnerskap

Övergången till en hållbar livsstil kräver att aktörerna inom yrkesutbildningen aktivt samarbetar till exempel med arbetslivet, regionerna och andra läroanstalter samt aktörer på andra utbildningsnivåer. För att vara en utbildning som förnyar samhället behövs partnerskap som grundar sig på hållbarhet eller hållbara utgångspunkter.

MÅL

Tillsammans med våra partner förnyar vi yrkesutbildningen och kompetensen samt arbetslivet så att de blir mer ansvarsfulla och hållbara och samtidigt svarar på sysselsättningsbehoven i vår region.

För att målet ska uppnås krävs:

- Samarbete med **arbetslivet** för att bygga en hållbar framtid.
- Partnerskap och **samarbete som bygger en hållbar framtid mellan aktörer inom yrkesutbildningen samt olika utbildningsstadier.**
- Förståelse för yrkesutbildningens **samhälleliga roll** och aktiv påverkan i utvecklingen av regionen samt i det riksomfattande hållbarhetsarbetet.
- Granskning av läroanstalternas **internationella samarbete** och mångkulturella arbete ur den hållbara framtidens perspektiv.

ÅTGÄRD SVÄG FÖR LEDARSKAPET OCH VERKSAMHETSKULTUREN

- Vi verkar aktivt i regionala, nationella och internationella nätverk.
- Tillsammans med arbetslivet utvecklar vi en hållbar framtid inom vår bransch genom att utnyttja bl.a. arbetslivsperioder.
- Vi engagerar regionernas arbets- och näringsliv i utvecklingen av utbildningsinnehållet.
- Vi stärker systematiskt FUI-verksamheten mellan utbildningsområden och utbildningsstadier.

Koldioxidneutralitet

Utöver läroanstalternas hållbara handavtryck är det skäl att fästa uppmärksamhet vid de negativa konsekvenserna av verksamheten. Att minska läroanstalternas egna miljökonsekvenser kan också vara en del av inlärningsprocessen för framtidens yrkespersoner som för de verksamhetsmodeller de lärt sig till arbetslivet.

MÅL

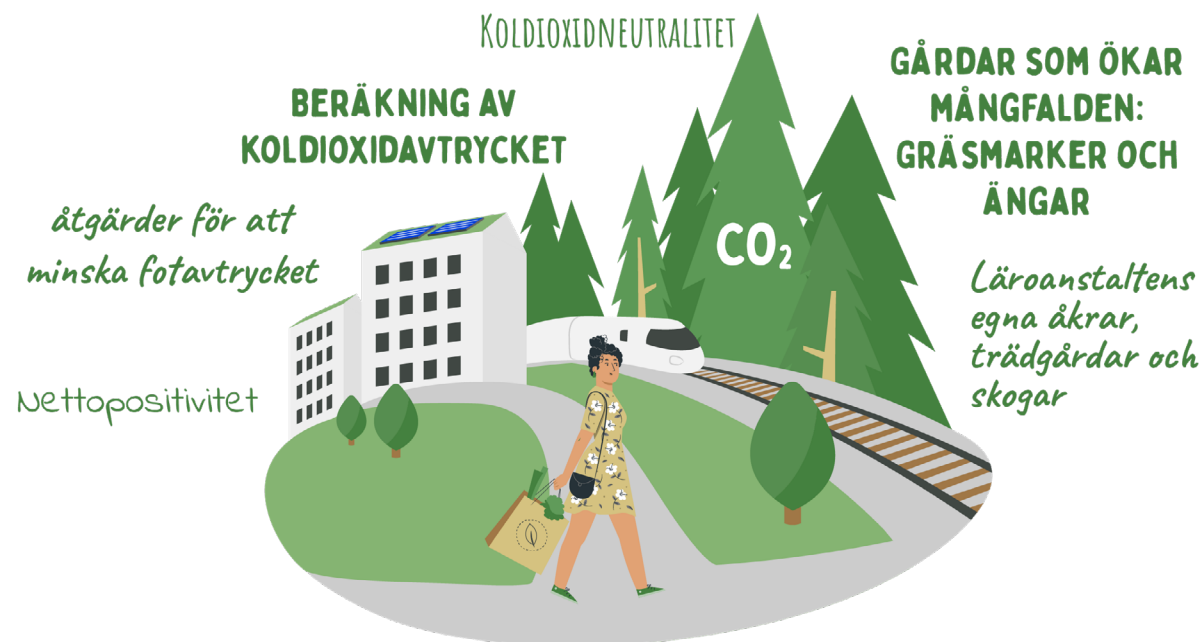
Yrkesutbildningen är koldioxidneutral före 2035. Definitionen av utbildningsanordnarens koldioxidavtryck och de åtgärder som man kommit överens om utifrån det stöder minskningen av fotavtrycket och utvecklingen av utbildningen.

För att målet ska uppnås krävs:

- **Beräkning av den egna läroanstaltens koldioxidavtryck:** Som en del av arbetet med färdplanen har man utvecklat en räknare för koldioxidavtrycket som kan utnyttjas som stöd för arbetet.
- **Minskning av läroanstaltens koldioxidavtryck:** I färdplanen finns exempel på olika åtgärder som kan minska läroanstaltens koldioxidavtryck. Åtgärderna är indelade i tre kategorier: direkta utsläpp, köpt energi och indirekta utsläpp. Av dessa kan man välja dem som passar den egna organisationen och följa upp deras inverkan på koldioxidavtrycket.
- Förbindelse att utveckla beräkningen. **Tips och råd** finns i färdplanen.
- **Rapportering av beräkningsresultaten.** Färdplanen innehåller anvisningar om hur koldioxidavtrycket kan rapporteras med en Power BI-rapport som har utvecklats för yrkesutbildningens bruk. Dessutom innehåller färdplanen exempel på hur andra organisationer har rapporterat om sitt koldioxidavtryck på olika sätt.

ÅTGÄRDSVÄG FÖR LEDARSKAPET OCH VERKSAMHETSKULTUREN

- Vi beräknar vårt koldioxidavtryck årligen och rapporterar siffrorna till en gemensam plattform.
- Vi fastställer åtgärder som möjliggör en minskning av koldioxidavtrycket och tidtabellen för dem.
- Vi följer upp hur åtgärderna genomförs och hur effektiva de är.

Stegmärken för arbetet med läroanstalternas färdplan

Färdplanen för hållbarhet stakar ut en gemensam riktning mot yrkesutbildning som stöder en grön omställning samt bygger ett samhälle som tar ansvar för klimatet och fungerar inom gränserna för naturens bärkraft. Den gemensamma riktningen och målbilden har sammanfattats i färdplanens gemensamma vision, mål och åtgärdsvägar samt framtidsbilder som stöder dessa.

Färdplanen för hållbarhet förverkligas genom det hållbarhetsarbete som utförs i yrkesläroanstalternas vardag. Den mer omfattande lärmiljön Färdplan för hållbarhet beskriver hur en enskild läroanstalt kan gå framåt på sin egen väg mot färdplanens gemensamma mål. **Färdplanen för hållbarhet visar uttryckligen olika vägar till hur utbildningsanordnarna kan främja övergången till en hållbar livsstil i vardagen.** Framstegen i genomförandet av färdplanen för hållbarhet kan sammanfattas i följande skeden:

- Förbind dig till färdplanen och synliggör att du förbundit dig
- Skapa läroanstaltens egen väg eller färdplan mot en gemensam vision
- Följ upp framstegen och rapportera om dem
- Utmana intressentgrupperna att bygga upp en hållbar livsstil tillsammans med dig

Förbind dig till färdplanen

Genomförandet av färdplanen börjar med att man bekantar sig med färdplanens vision, framtidsbilder, mål och åtgärder samt förbinder sig till dem. VASKI-nätverkets 61 läroanstalter har förbundit sig att förankra färdplanen och främja hållbarhetsarbetet genom att delta i VASKI-projektet.

Det lönar sig att synliggöra engagemanget i färdplanen för hållbarhet och dess framtidsbild på ett så heltäckande sätt som möjligt för

läroanstaltens personal, studerande och andra intressentgrupper till exempel på läroanstaltens webbplats och intranätsidor. Med ikonen YRKESUTBILDNING 2030 – EN HÅLLBAR FRAMTID TILLSAMMANS kan man kommunicera om engagemanget i att bygga en hållbar framtid. För att använda ikonen ska läroanstalten förbinda sig till gemensamt fastställda mål och åtgärder samt årligen genomföra en Självutvärdering av yrkesutbildningens hållbarhet som grundar sig på åtgärdsvägen i färdplanen för hållbarhet.

Läroanstalternas engagemang i den gemensamma färdplanen för hållbarhet är ett viktigt budskap till läroanstaltens samarbetspartner. Ansvarfullhet är en egenskap som allt oftare önskas och till och med krävs av samarbetspartner. Således kan förbindelsen till färdplanen för hållbarhet fungera som en konkurrensfördel för läroanstalten till exempel i anskaffningen av nya partnerskap samt i rekryteringen av studerande. Genom att förbinda sig till färdplanen för hållbarhet kan läroanstalterna konkret visa vilka mål deras arbete har.

VASKI-nätverket som ligger bakom färdplanen för hållbarhet omfattar en betydande del av yrkesutbildningen i Finland. Målet är att ytterligare utvidga nätverket för att möjliggöra en hållbarhetsomställning. Det omfattande nätverket har möjlighet att påverka samhällets övriga aktörer och strukturer. Att förbinda sig till färdplanen för hållbarhet är ett steg mot ett starkt aktörskap inom yrkesutbildningen i det samhälleliga påverkansarbetet.

Skapa läroanstaltens egen hållbarhetsväg – Se stegmärken för hållbarhetsarbete

Färdplanen för hållbarhet beskriver yrkesutbildningens gemensamma vision att förnyas till att bygga upp en hållbar framtid. Man kan nå den gemensamma visionen och framtidsbilden längs många olika rutter. Färdplanen för hållbarhet beskriver eventuella stegmärken längs vilka läroanstalten kan avancera programmässigt för att främja hållbarheten. Stegmärkena bildar läroanstaltens egen hållbarhetsväg eller färdplan för hållbarhet.

Man kan hitta läroanstaltens egen väg med hjälp av följande skeden eller stegmärken. Stegmärkena kan också vara överlappande:

SKAPA EN LÄGESBILD OCH MÅLBILD

- Bekanta sig med färdplanens vision, mål och framtidsbilder.
- Ledningens engagemang i färdplanen och dess värdegrund.

UTRED LÄROANSTALTENS UTGÅNGSLÄGE

- Preliminära kartläggningar av läroanstaltens fot- och handavtryck.
- Identifiera de väsentliga aspekterna av läroanstaltens hållbarhetsarbete.

UTARBETA LÄROANSTALTENS EGET PROGRAM

- Mål och åtgärder för läroanstaltens arbete för hållbar utveckling.
- Fastställ en måltidtabell, indikatorer och ansvariga instanser för åtgärderna.

GENOMFÖR ÅTGÄRDSVÄGAR SOM GEMENSKAP

- Integrera en hållbar framtid i personalpraxisen, ledningssystemen och partnerskapen.
- Gör gemensam utveckling och facilitering av en hållbar framtid till en del av arbetets vardag.

KOMMUNIKATION, UTVÄRDERING OCH KONTINUERLIG FÖRBÄTTRING

- Öka genomslagskraften genom ansvarskommunikation och ansvarsrapportering.
- Bedöm åtgärdernas framskridande och effekter i förhållande till färdplanens vision och mål. Beakta den föränderliga lägesbilden och uppdatera målen.

Följ upp och rapportera

Utvärdering och rapportering är förutsättningar för ett transparent, trovärdigt och verkningsfullt hållbarhetsarbete. När läroanstaltens färdplan för hållbarhet byggs upp och hållbarhetsarbetet utvärderas ska utvärderingen byggas upp i förhållande till färdplanens gemensamma vision och den gemensamma framtidsbild som fastställts i färdplanen. Detta innebär att utvärdera om åtgärderna har fört läroanstalten mot en minskning av det ekologiska fotavtrycket, d.v.s. koldioxidneutralitet, eller till och med mot nettopositivitet. Hit hör också en bedömning av om läroanstaltens all utbildningsverksamhet bygger en hållbar framtid, det vill säga om den för det egna området och det finländska samhället mot en hållbar livsstil som ryms inom planetens gränser, där måttfullhet, mänsklighet och naturens egenvärde betonas.

Färdplanen för hållbarhet innehåller utvärderingsverktyg med hjälp av vilka man följer upp hur målen i färdplanen framskrider. De viktigaste uppföljningsverktygen är:

- Kalkylator för koldioxidavtryck och rapportering av koldioxidavtryck
- Kartläggning av personalens hållbarhetskompetens
- Självutvärderingsblankett för yrkesutbildningens hållbarhet

Utbildningsstyrelsen stöder genomförandet av färdplanen för hållbarhet och utvecklar ett nationellt uppföljningssystem för den.

Utmana intressentgrupperna att delta i hållbarhetsarbetet

Läroanstalterna kan inte nå framtidsbilden i färdplanen för yrkesutbildningens hållbarhet utan stöd från intressentgrupperna. Läroanstalterna beslutar inte självständigt till exempel om obligatoriskt hållbarhetsinnehåll i studierna eller om styrning av läroanstaltens finansiering så att nivån på de utexaminerades hållbarhetskompetens beaktas i finansieringsbeslutet. För närvarande är det också omöjligt för läroanstalterna att kompensera sina natur- och miljökonsekvenser från sin finansiering, vilket gör det svårt att uppnå koldioxidneutralitet. Dessutom behövs stöd av representanter för arbetslivet och näringsverksamheten. I fortsättningen vore det bra att inleda en diskussion om huruvida man kan fungera som arbetslivspartner inom yrkesutbildningen utan att själv förbinda sig till att bygga en hållbar framtid.

Avslutningsvis

För att trygga förutsättningarna för liv och välfärd krävs en kritisk bedömning av de existerande verksamhetsmodellerna och att nya hållbara verksamhetsmodeller byggs upp både inom utbildningen och genom utbildningen. Det är svårt att se hur samhället kan förnyas så att det blir mer hållbart utan kompetensutveckling och utbildningsverksamhet som förnyas samhället. Att bygga en hållbar framtid kräver dock en genuin ansträngning för att förnya utbildningens värdegrund och uppgift så att utbildningen inte även i fortsättningen tvingas upprätthålla eller till och med fördjupa hållbarhetskrisen ytterligare.

Hållbarhet uppnås inte om inte yrkespersoner arbetar på ett mer hållbart sätt och för en mer hållbar livsstil. En gemensam utvecklingsutmaning för både dem som genomför yrkesutbildningen och dem studerande är att hitta nya sätt att agera som yrkespersoner så att vi i vårt arbete också värnar om natursystem som upprätthåller människans välbefinnande. Ur yrkesutbildningens perspektiv är uppgiften

inspirerande: När vi bygger en hållbar framtid tryggar vi förutsättningarna för välfärd och liv inte bara för oss själva utan också för våra barn, våra barnbarn, de globala medmedborgare som lever långt borta från oss och den icke-mänskliga naturen. Det är svårt att föreställa sig ett viktigare och mer betydelsefullt arbete än att värna om förutsättningarna för livet! Och nu är tiden inne!

ORDLISTA

EKOSOCIAL BILDNING:

Bildningsuppfattning där man eftersträvar ett gott liv inom gränserna för ett enda jordklot. En ekosocialt bildad människa identifierar ömsesidiga beroenden mellan den ekologiska, sociala och ekonomiska verkligheten. (Salonen, Arto. 2015. Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. Aikuiskasvatus. 35. 4-15.)

TRANSFORMATIVT (FÖRNYANDE) LÄRANDE:

För att bygga en hållbar framtid behövs transformativt lärande som stärker en holistisk världsbild och som förändrar vår förståelse och våra uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, mänskligheten och välfärdsfaktorerna samt ekonomins roll i vår värld och vårt dagliga liv (Laininen, Erkka. 2019. Transforming Our Worldview Towards a Sustainable Future. I verket Cook, Justin. W. (red.) Sustainability, Human Well-Being and the Future of Education. Basingstoke: Palgrave Macmillan. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-78580-6>)

HÅLLBARHETSKOMPETENS:

Hållbarhetskompetens är en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som behövs för att främja hållbar utveckling i världen. (Vesterinen, Marjo. 2023. Kestävyyssosaamisen opetus alakouluissa. Blogginlägg. Hänvisning 13.11.2023. <https://www.sirene.fi/blog/kestavyysosaamisen-opetus-alakouluissa/>)

KOLDIOXIDNEUTRALITET:

I allmänhet avses med klimatneutralitet att man endast producerar så mycket koldioxidutsläpp som man kan binda. Koldioxidneutrala samhällets, produkters eller systems koldioxidavtryck under hela livscykeln är alltså noll. (Sjöstedt, Tuula. 2016. Vad betyder begreppet? Webbplats. Hänvisning 13.11.2023. <https://www.sitra.fi/sv/artiklar/vad-betyder-begreppen/>)

NETTOPOSITIVITET:

Allmänt taget anser man att en situations inverkan är nettopositiv om den mänskliga verklighetens samlade effekt på den biologiska mångfalden är positiv, det vill säga stärker naturens välbefinnande, som omfattar arternas, populationernas och ekosystemens skick, riklighet, mångfald och återhämtningsförmåga. En nettopositiv påverkan uppnås när fördelarna för naturen är större än skadorna. (Ordbok. n.d. Sitra. Webbplats. Hänvisning 13.11.2023. <https://www.sitra.fi/sv/ordbok/nettopositiv-paverkan/> ; The Nature Positive Initiative. n.d. What does 'Nature Positive' mean? Webbplats. Hänvisning 13.11.2023. <https://www.naturepositive.org/about#Nature-Positive-Initiative>)